

OBRTNIŠKI GLASNIK

GLASILO ZAVODA ZA POSPEŠEVANJE OBRTI ZBORNICE ZA TOI V LJUBLJANI

LETO VI. LJUBLJANA, AVGUST-SEPTEMBER 1939 ŠTEV. 5-6

VSEBINA:

Razstava slovenske obrti v Ljubljani. — 10let- nica Zavoda za pospeševanje obrti	66
Saša Šantel: O obrtništvu v likovni umetnosti	66
R. Dostal: Stare obrtne zadruge ali cehi	71
A. D.: Ko je delo končano	77
Midofer Alojzij — umrl	80
Želje hrvatskih zadrugarjev ob sporazumu	81
Spominski Zbornik Slovenije	83
Strokovni časopisi	85
Strokovni tečaji	86
Razno	88

Izhaja mesečno. — Naročnina znaša letno 25 din, posamezna številka stane 5 din. — Izdaja Zavod PO Zbornice za TOI v Ljubljani (odgovarja Ogrin Ivan v Ljubljani). — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Beethovnova ul. 10. — Za uredništvo odgovarja Hočevar Lojze v Ljubljani. — Tiska Zadrúžna tiskarna v Ljubljani (Maks Blejec).

Razstava slovenske obrti v Ljubljani — 10 letnica Zavoda za pospeševanje obrti

Zavod za pospeševanje obrti je nameraval za svojo desetletnico prirediti v času od 7. do 16. oktobra t. l. Razstavo slovenske obrti v Ljubljani. Zaradi napetih mednarodnih razmer jo je moral preložiti na primernejši čas. O Razstavi sami in o položaju slovenskega obrtništva je govoril v radiu 4. oktobra t. l. predsednik Zavoda PO g. I. Ogrin. Predavanje bomo priobčili v prihodnji številki, ki jo bomo posvetili izključno 10letnici obstoja Zavoda PO, njegovi ustanovitvi, njegovemu razvoju in delovanju.

Saša Šantel:

O obrtništvu v likovni umetnosti

I.

Neštetokrat čitam v umetnostnih ocenah ali čujem med razgovorom z likovnimi umetniki nekako zaničljivo zveneče opazke o rokodelskem ali obrtniškem značaju te ali one umetnine. Ne mislim tu na »umetnine«, ki ne zaslužijo tega imena, ker jih je ustvaril človek, ki sicer pozna način tehnične izdelave umotvora, ki mu pa manjka umetniška podlaga, temveč na one umetnine, katerih zasnovatelj brezdvomno dobro riše in slika, a polaga tudi veliko pažnjo na »obrnitiško« stran izdelave. Take opazke izvirajo iz one miselnosti, ki vidi genialnost v zapostavljanju vsega, kar diši po vestnosti, natančnosti, preračunljivosti in poudarjanju tehnične plati. Po naziranju te miselnosti se more ustvarjatelj umetnine artistično uveljaviti samo s takozvanim »duhovnim« izrazoslovjem in se kvaliteta njegovega dela zmanjša, če se s čisto umetniško zasnovanim delom družijo tudi v tehničnem pogledu premišljena izvedba. Od tod izvira brezdvomno protežiranje onih del moderne umetnosti, ki imajo več ali manj videz neizvršene skice.

Ne tajim, da se umetniški talent lahko pokaže že v prvih potezih, ki jih je »vrgel« slikar na papir ali platno. Ideja, tema umotvora se lahko očituje že v nekaj potezih, tudi če gre za kompozicijo velikega formata. In tudi ko umetnik začne s sliko, ki jo dela izključno po naravi, je mnogokrat slikarjeva spretnost uloviti glavne obrise ali najznačilnejši barvni učinek objekta.

Izkušnja pa uči, da jih je mnogo z naravnim talentom obdarjenih, ki znajo sliko prav genialno začeti, ki jim pa manjka sposobnost, da začeto delo izvedejo do povoljnega zaključka.

Ta sposobnost, ki sicer temelji tudi na prirojeni nadarjenosti, je vendar predvsem posledica temeljitega študija in izkustva. Če manjka samo ena izmed teh treh komponent — talent, šola, izkustvo — je brezdvomno nemogoče, da bi nastala neoporečna umetnina.

Vse, kar je v zvezi s tehnično dognano umetnino, ima z obrtno oz. rokodelsko stranjo svoje posebne odnose. Likovna umetnost uporablja namreč potrebščine, katerih poznavanje sloni na čisto obrtniški podlagi. V tem se bistveno razlikuje od literature in muzike. Od literata in skladatelja zahtevamo, da nam ustvarita vsebinsko in formalno popolno umetnino, ne vprašamo pa, ali sta pisala svoje rokopise z dobrim črnilom in na neoporečnem papirju. To, kar dobe čitatelji oz. izvajalci v roke, so navadno prepisi ali odtiski, a rokopisi zanimajo občinstvo le v izjemnih primerih.

Drugo je pri likovnem umotvoru. Tu vidi gledalec do zadnje pičice originalno ročno delo umetnika. Res je, da se z njimi lahko posredno seznanja s pomočjo fotografskih in knjigotiskarskih reprodukcij, toda to na stvari nič ne menja, kajti tudi reprodukcije morejo biti dovršene le takrat, ko je original brezhibno izveden.

Jasno je torej, da mora likovni umetnik poznati do zadnje pičice svoje potrebščine in da mora vedeti, kako se z njimi ravna. Če n. pr. sliko naslika tako, da nastanejo na njej že po prvem mesecu razpoke, je to napaka, ki je nastala bržkone iz razloga, ker slikar ni vedel, da ne sme slikati na podlago, ki ni bila še dovolj suha, ali pa ni poznal svojstev cinkove in svinčene (kremške) bele. Morda tudi ni poznal svojstev razredčil. V isto vrsto napak moramo šteti počrnenje, luščenje in delno motnost razmeroma še mladih slik. Enako lahko štejemo v vrsto tehničnih ali obrtniških napak izločenje desk in lepenk, na katerih je bila slika izvršena. Posebno vidne in škodljive so take napake pri restavratorskem delu. Tu lahko povzroči umetnik, ki ni obenem dober obrtnik, t. j., ki ne obvlada tehnike restavriranja v vseh podrobnostih, neizmerno škodo, čeprav je morda po nadarjenosti in slikarski sposobnosti prvovrsten mojster.

Kočljivo bi bilo kot primere naštevati slučaje bodisi restavriranja slik, ki niso v naših javnih zbirkah, ali pa fresk, ki jih gledamo dan na dan na poslopjih v naših mestih. To pa tudi ni potrebno, kajti restavratorske napake vidi laik in ima pravico o njih trditi, da popravljalec ni dodobra poznal obrtniške strani svojega dela.

Tudi umetnik-kipar mora biti dober obrtnik. Če na primer vidimo, da je pozlačeni bronasti kip, ki stoji na prostem, že v razmeroma kratkem času poln temnih peg, smemo sklepati, da je zlatil s peno mesto v ognju. Obrtniku je znano, da je zlatenje s peno uporabno le za suhe in pokrite prostore, zakaj umetnik tega ne ve? V naših cerkvah lahko opazujemo, da se polikromirani in pozlačeni leseni kipi že v kratkem času luščijo in da so

leseni kipi, čeprav so bili še nedavno izvršeni, polni grdih razpok. Če vidimo istočasno kiparske umetnine, ki so že stare več sto let, a ne kažejo takih napak, bomo iz tega lahko sklepali, da so bili stari umetniki boljši obrtniki kakor današnji. Podoben primer je tudi lesen kip, ki je sestavljen (zlepljen), a je izpostavljen vremenskim neprilikam. Menda ve vsak obrtnik, da bo klej v vlažnem vremenu popustil in da tako delo ne more biti trajno.

Iz teh primerov lahko izvajamo zaključek, da morata biti čisto umetniška in obrtniška stran likovne umetnine med seboj v ozki zvezi in da je potrebno poglobiti se pri presojanju njene dognanosti na obojestranski študij.

To je med drugim vzrok, da ni lahko pisati ocen o delih likovne umetnosti; moje mnenje je, da za tako opravilo nikakor ne zadostuje zgolj teoretično znanstvena podlaga. Dober presojevalec — če ni vzrastle iz ambijenta umetnostne delavnice — more biti pač le oni, ki opazuje do podrobnosti umetnikovo delo v ateljeju.

Ker so taki ocenjevalci pri nas izjeme, med tem lko je večina njih izšla iz literature ali umetnostne zgodovine, je razumljivo, da se je udomačilo v javnosti, ki črpa svoje znanje iz časopisnih člankov, mnenje, da je likovna umetnost nekako nasprotje obrti in da je treba pri njenem ocenjevanju gledati zgolj na njeno »duhovno«
plat.

Mislím, da ne bi bilo težko ovreči tako naziranje. Zelo težko je postaviti mejo med obrtjo in umetnostjo. O tem bom pisal spodaj še v drugem smislu. Tu naj omenim, da so včasih umetniki večinoma izšli iz obrti, medtem ko danes prihajajo večinoma iz umetniške šole mladi ljudje zgolj s teoretično in znanstveno predizobrazbo.

V dobi, ko še ni bilo umetnostnih akademij, so se začeli pečati z umetnostjo navadno mladeniči, ki jih je kak mojster najel za svoje pomočnike. Pomagali so mu spočetka pri vseh pripravah in so se pri tem polagoma vživeli v umetnikovo delo. Če so bili za to sposobni, jih je mojster začel uporabljati tudi pri izvrševanju risbe in pri nalaganju barv. Iz takega delavniškega okoliša so izšli novi umetniki, ki jim je bila obrtniška stran umetniškega dela že docela znana, ko so šele začeli kopirati ali po svoje izdelovati podobe ali kipe.

Prve umetnostne šole, ki so nastale v času renesance v Italiji od Squarciona, Lionarda da Vincija do Carracciija se verjetno niso mnogo razlikovale od ateljerskega pomočniškega dela pri raznih drugih umetnikih, čeprav je posebno Lionardo polagal pri pouku veliko važnost na umetnostne znanosti, predvsem na pouk perspektive in anatomije. V poznejših akademijah je bilo pač odvisno od učiteljeve osebe, koliko so se učenci naučili obrtnega dela pri svoji umetnosti. Zdi se pa, da umetnostne šole naše dobe ne polagajo na to stran pouka dovolj pažnje, če smemo tako sklepati iz del njihovih absolventov.

Gotovo pa moramo paziti pri takem gledanju na umetniško delo, da ne zapademo v nasprotni ekstrem. Pri gotovih umetnikih vidimo namreč, da zanemarjajo ob preintenzivnem studiranju tehniških ali obrtniških posebnosti svoj pravi umetniški poklic. Kakor povsod, je pač tudi tu potrebna prava mera.

2.

Kadar govorimo o obrtni strani umetniškega dela, ne mislimo vedno na čisto tehnično stran izdelave umotvorov. Z očitkom obrtniškega pojmovanja označuje kritika tudi dela likovnih umetnikov, ki v svojih delih zasledujejo dekorativno smer.

Kako je prav za prav z dekorativno likovno umetnostjo? Ali je to sploh polnovredna umetnost? Ali jo smemo smatrati za čistokrvno sestro slikarske oziroma kiparske umetnosti, ali pa sploh ne zasluži častnega naziva umetnosti?

Da razbistrim malo pojem dekorativne umetnosti, moram seči nekoliko globlje. Omejiti se hočem tu samo na barvno umetnost, čeprav bi lahko podobne trditve kakor o njej izrekel tudi o črno-beli umetnosti in o plastiki.

Barvna umetnost v najširšem pomenu besede je vsaka umetnost, ki dosega učinke s pomočjo barv, prenešenih na ploskovno podlago. Glavni panogi barvne umetnosti sta ornamentika in slikarstvo. Čista ornamentika ali barvna umetnost v ožjem smislu — tudi barvna muzika — je abstraktna umetnost, ki učinkuje z za oko prijetnimi ploskovnimi razmerji in harmonično sestavljenimi barvami. Nasprotje temu je slikarska umetnost, ki po svojem bistvu ne more biti abstraktna, ker prikazuje bodisi resnični ali izmišljeni prizor iz narave.

Kakor nikjer v božjem stvarstvu in v človeškem snovanju, tudi v teh dveh panogah barvne umetnosti ni ostro začrtane meje, pač pa poznamo v obeh prehodne pojave. Tako se ornamentika poslužuje lahko naravnih oblik ter izgublja s tem značaj čiste barvne umetnosti in se tako približuje slikarstvu. Z druge strani lahko slikar vpleta v svoje umotvore ornamentalno občutene dele (Sandro Boticelli, G. Klimt) ali pa se bliža ornamentiki z uporabo stilizacije svojih oblik. Kot primer naj navedem dela Frana Stuplovska, ki je pravkar razstavil svojo kolekcijo v Jakopičevem paviljonu. V sredini med čisto barvno umetnostjo in čistim slikarstvom (tudi Jakopiča ne izvzamem iz te kategorije, čeprav se pri pisanju o njem često uporablja izraz barvne umetnosti) stoji tako imenovano dekorativno slikarstvo, ki učinkuje z oblikami iz narave, podanimi s pomočjo oblikovanega, linearne in barvnega poenostavljenja ter z uporabo one preciznosti v izvedbi, ki je lastna ornamentalnim umetninam.

Vsaka imenovanih panog barvne umetnosti je lahko umetnina, če je izšla iz rok polnokrvnega umetnika.

Enako pa stoji, da se v vsaki teh umetnosti skušajo uve-

ljaviti tudi ljudje, ki so bodisi manj nadarjeni ali jim primanjkuje umetniške izobrazbe. Vendar je pa mogoče, da se enostavnih ornamentalnih nalog loti s pridom tudi začetnik, medtem ko je v pravem slikarstvu manj verjetno, da bi dosegel uspehe človek, ki ni prehodil dolge poti do umetniške usposobljenosti.

Kljub temu pa ne morem trditi, da bi bil to dokaz manjvrednosti čiste barvne umetnosti ali ornamentike v idealnem pomenu te besede. Naj navedem v tem oziru primer med čisto ornamentiko z glasbeno umetnostjo, ki sta si (ako izvzamemo temeljno razliko: barva — ton, oko — uho) po načinu postanka in razvoja močno podobni. V glasbi (reproduktivni seveda) lahko doseže že začetnik, tudi otrok, neke vrste umetniški učinek, če poda enostavno kompozicijo brez napake. Tako lahko začetnik naslika tudi enostaven ornament v gotovih okolnostih brezhibno ter se njegov izdelek ne bo razlikoval od enakega izdelka verziranega umetnika-ornamentika.

Koliko bolj se bo približal brezhibni izdelavi ornamentov šele obrtnik, od katerega ne zahtevamo, da nam ustvarja ornamentalne umetnine, da zgolj reproducira. V večini točnega podajanja se lahko povzpne celo nad ustvarjajočega umetnika.

In sedaj pridem do jedra: Ornamentalna in dekorativna dela izvršena od umetnostnega obrtnika sicer niso ustvarjajoče, temveč po veliki večini reproduktivno delo. Obrtnik si lahko v svojstvu reproduktivnega umetnika pridobi najvišjo stopnjo. Tako smo vajeni v večini dekorativnih del gledati delo obrtnikov, ne ustvarjajočih umetnikov. Iz tega sledi, da se umetnik, ki uporablja metode dekorativnega slikarstva, približuje delu obrtnika.

Ali je s tem zmanjšana vrednost njegovega dela, je seveda drugo vprašanje. Gre tu le za gotove zunanosti, ki nikakor ne morejo zmanjšati pomembnosti ustvarjajočega dela. Zato očitek obrtnišтва pri dekorativnih delih umetnikov ne more držati.

5.

Naj končno še omenim opazovanje iz vsakdanjega praktičnega življenja umetnikov. Poznam umetnike dobrega slovesa, o katerih bi se upal trditi, da ne delajo samo iz notranje potrebe in zgolj z namenom, da bi se umetniško izživljali, ampak delajo — in kdo bi jim to pri današnjih socialnih razmerah zameril? — predvsem zaradi zaslužka. Ponavljajo se v svojih delih in pridobili so si rutino, ki jih usposablja izdelovati slike čim hitreje. Ne morem se otresti občutka, da zasluži ta način umetnikovega udejstvovanja še najbolj očitek, da je obrtniški.

Kvarna posledica takega načina dela je, da izgubljajo slike zaradi svoje prevelike medsebojne podobnosti ono zanimivost, ki izvira iz pristne, neizčrpane umetnikove intuicije. Le v takem primeru se mi zdi upravičen očitek rokodelskega in obrtniškega značaja umetnin.

R. Dostal:

Stare obrtne zadruge ali cehi

(Nadaljevanje.)

Bistvo zadrug ali cehov

Kaj je bila stara obrtna zadruga? Skoraj to, kar je danes, namreč zveza vseh obrtnikov ene in iste obrti, zveza mojstrov in njihovih vdov, če so vodile po smrti svojih mož še nadalje njihovo obrt. V tej zvezi so bili tudi pomočniki in vajenci. Ljubljana je bila središče obrtnih zadrug. Navadni obrtniki: čevljarji, krojači, tkalci itd. so imeli v vsakem mestu svojo posebno zadrugo; ostali pa, kakor padarji in ranocelniki, ki so se prištevali do leta 1780. obrtnikom, so imeli svoje lastne zadruge le v večjih mestih, n. pr. v Ljubljani, Gradcu itd.

Zadruge so imele svoje lastno premično in nepremično **premoženje**: gozdove, zemljišča, hiše, mline itd. Vsaka zadruga je imela svoj **zadružni dom** ali vsaj zadružni lokal, kjer je bila shranjena **zadružna skrinja** (Zunftlade). To je bilo njihovo svetišče. V tej trdni, po navadi močno okovani skrinji, je zadruga shranjevala originale obrtnikom podeljenih **pravic, svoboščin ali privilegijev**, poleg tega pa tudi vsa **učna pisma**. Kajti vajenec, ki se je bil izučil svoje obrti in postal pomočnik, ni dobil spričevala ali učnega pisma sam v roko, temveč le prepis z zadružnim pečatom. Z njim je šel na potovanje v tujino, original pa so hranili v zadružni skrinji. Če je dobil pomočnik v kakem kraju delo, je moral oddati ta prepis v ondotno skrinjo, kjer so mu ga hranili toliko časa, dokler ni odšel spet za delom naprej. V splošnem je imelo vsako mesto in celo vsak trg svoje zadruge za svoje obrtnike. Za osnovanje lastne zadruge so zadostovali trije do štirje obrtniki, če jih je bilo manj, so bili vpisani v zadrugo sosednjega večjega mesta ali sosednje dežele.

Obrtne zadruge so imele tudi vsaka svoja **zadružna pravila**, takoimenovane **zadružne artikule**, katere so sprva potrjevale nižje gosposke, pozneje pa si je pridržala to pravico cesarska oblast na Dunaju. Potrditev zadružnih pravil je veljala zadrugo ogromno denarja. Tako n. pr. je morala plačati za tako potrditev rokavičarska zadruga v Ljubljani v dobi cesarice Marije Terezije velikansko vsoto 500 goldinarjev, v današnji veljavi več deset tisoč dinarjev. Vsaka zadruga si je izbrala svojega svetnika patrona ter je pod njegovim varstvom izvrševala svoja dela. Tako n. pr. so imeli padarji in ranocelniki **sv. Kozmo** in **Damijana**, žebjarji in kovači **sv. Eligija**, mesarji **sv. Lenarta** itd. Na praznik zadružnega patrona so morali vsi zadružni člani praznovati njegov spomin s slovesno sv. mašo. Najbolj mogočno pa so se pokazali obrtniki na praznik sv. Rešnjega Telesa. Vsi mojstri in vdove mojstrov, vsi pomočniki in vajenci so morali priti k

procesiji, in sicer s svečami, vsaka obrtna zadruga pod svojo zastavo, pod lastnim banderom. K procesijam v Ljubljani in ostalih mestih so morali priti tudi zunanji obrtniki, če so spadali k tem zadrugam. Vabljeni so bili s slovesnimi vabili.

Pravice in dolžnosti zadružnikov

Ta dan so se zbirali zadružni člani v zadružnem domu, kjer se je hranila zadružna skrinja, na posvetovanje. Ponekod je bilo to v hiši **zadružnega predstojnika** ali **zadružnega mojstra**, ki so ga imenovali **očeta**. Tukaj se je vršilo zadružno zborovanje, torej nekakšen občni zbor zadruge. Na zborovanju je prebral zadružni oče pravila in svoboščine (privilegije) zadruge, predložil račune in se nato odpovedal svojemu dostojanstvu in poslovanju. Pred zaključkom zborovanja so se vršile volitve, pri katerih so zadružni člani potrdili bivšega »očeta« ali pa izvolili novega. Izvoljenemu zadružnemu mojstru in njegovemu namestniku so oddali v oskrbo in varstvo zadrugo in njeno skrinjo, zaprto z dvema različnima ključema, od katerih je hranil vsak po enega. Odpreti pa sta smela zadružno skrinjo le v navzočnosti določenih mojstrov, odnosno vse zadruge. V skrinji so shranjevali, kakor že omenjeno, vsa zadružna pisma, pravila, pergamente itd., poleg tega pa tudi zadružni denar, prispevke članov in globe, katere so od njih pobirali. Na zadružno zborovanje je moral priti vsak član, sicer je bil kaznovan. Globa je znašala navadno eden do dva funta voska. Enaka kazen je zadela tudi onega mojstra, ki ni prišel k pogrebu svojega tovariša. Najmlajši mojster je moral napovedati vsem zadružnim članom pogreb. Slovesno zadružno zborovanje so zaključili naši predniki s skupnim slavnostnim obedom in takoimenovanim »**poštenim požirkom**«. Toda zadružnim članom je bilo ukazano, da ne smejo piti preveč. Za red in pošteno vedenje pri pijači je bil odgovoren »oče«. Če pa je dal sam povod k nezmernosti, ga je smela zadruga odstaviti in ga je vrh tega še kaznovala z globo dveh tolarjev. Kaznovan je bil celo tisti, ki je vino izlival; kazen so mu narekovali vsi zadružniki. Stroške je moral nositi vsak mojster zase. Več nego 12 krajcarjev ni smel nihče pri obedu porabiti. Če pa je kdo to vsoto prekoračil, je moral plačati presežek zadružni oče, ki je moral nadzorovati red in pošteno vedenje pri obedu.

Zadruga je skrbela prav po očetovsko za vdove in hčere mojstrov. Pomočnik, ki se je poročil z vdovo ali hčerjo kakega mojstra, je imel prednost pred drugimi, kadar si je hotel pridobiti mojstrsko pravico. Zadruga ga je rajši sprejela kot člana in mu je pri nekaterih obrtnih celo spregledala mojstrsko pristojbino in mojstrsko južino. Samo zadruge so imele pravice sprejemati nove mojstre. Kdor je hotel postati meščan, je moral biti poprej sprejet v zadrugo. Rokodelski pomočnik, ki je hotel postati mojster, se je moral oglasiti pri zadrugi ter dokazati, da

je zakonski sin in da prebiva najmanj eno leto v kraju. Izkazati se je moral, da je določeno dobo potoval v tujini in delal tam v svoji obrti; zahtevala se je doba od treh do šestih let. Zadruga je strogo pazila na to, da je pomočnik, ki je hotel postati mojster, delal pri »poštenih mojstrih«. Pošten mojster se je imenoval tisti, ki je bil član zadruga. Povsod so se pečali z obrtjo tudi taki, ki niso bili zadružniki, bodisi, da jih zadruga ni hotela sprejeti, bodisi, da sami niso hoteli pristopiti ali pa so bili izključeni. Take so imenovali »nepošteno mojstre«, »šušmarje« ali »mojstreskaze« (fušarje, fretarje itd.). Pomočnik je moral, preden je bil sprejet, plačati tudi takoimenovano »mojstrsko južino«, ki je bila navadno silno draga in v poedinih primerih različna. Tak kandidat za mojstra je moral tudi izdelati »mojstrsko delo« (Meisterstück) in s tem dokazati svojo sposobnost. Taka dela so bila silno nepraktična in nezmiselna ter so jih pozneje opustili.

V zadržnem domu je bilo tudi prenočišče »jeperge« (Herberge), kjer so se oglašali potujoči pomočniki in čakali dela. Če je prišel obrtni pomočnik v mesto, ni smel iti v gostilno, temveč naravnost v zadržni dom; istotako tudi, kadar je pomočnik izstopil iz službe svojega mojstra. Vsak zadržni član, ki se je v gostilni pretepal ali igral za denar, je moral plačati zadržni denarno kazen. Ravnotako je bil izključen iz zadruga vsak, kdor ni plačal v gostilni tega, kar je bil povžil. Zadruga je predvsem nadzorovala mojstre, kako so izvrševali svojo obrt. Tako n. pr.: ali je izdeloval usnjar vse tiste vrste usnja, katere je moral izdelovati; ali je tkal tkalec sukno iz predpisane volne, na določen način predene in barvane, tako dolge in široke kose, kakor mu je bilo ukazano itd. Huda kazen je zadela tistega mojstra, ki je izdeloval slabo blago ter tako pripravil domačo obrt v slab glas ali je na kak drug način oškodoval svoje tovariše v zadržni.

Število mojstrov je bilo natanko določeno, n. pr. koliko čevljarjev, krojačev, krznarjev itd. je smelo biti v tem in onem mestu ali trgu. Novega mojstra je sprejela zadruga šele tedaj, kadar je kdo od mojstrov umrl, opustil svojo obrt, se izselil ali pa zgubil svojo zadržno in obrtno pravico. Mojster je moral imeti pomočnike in vajence v svoji hiši ter jim dajati stanovanje in hrano; bili so torej člani njihove družine. Nadzorovati je moral tudi njihovo življenje in vedenje zunaj doma ter njihovo izpolnjevanje verskih dolžnosti. Skupaj z njimi se je udeleževal vseh cerkvenih opravil in slovesnosti, pri katerih so se zbirali vsi zadružniki, vsaka zadruga s svojo zastavo in z gorečimi svečami. Kjer je vladal v družini in zadržni strog red in blagodejni vpliv dobrega hišnega očeta in mojstra, tam je rastlo tudi gmotno blagostanje.

Mestna gosposka, mestni sodnik ali župan, je nadzorovala mojstre in zadruga, njihov obrtni red, pazila na pošteno mero in težo, določala ceno izdelkom ter skrbela za to, da niso zadruga preveč izrabljale svojih obrtnih pravic v škodo kupecev in od-

jemalcev. Peki, mlinarji in pivovarnarji so smeli imeti le po dvanajst prašičev. Mesarji so morali prodajati meso samo po določenih cenah. Mestno sodišče pa je dobivalo od njih denarno pristojbino in jezike od zaklane živine. Peki so morali speči toliko kruha, kolikor ga je mesto potrebovalo. Mestni sodnik je sam hodil nadzirat, če so imeli peki potrebno zalogo moke, če so pekli dovolj velike in težke hlebe in prodajali kruh po zakonito določenih ceni. Premajhne in prelahke hlebe so pekom odvezemali in jih darovali revežem. Tudi mlinarji niso smeli jemati preobilne merice.

Obrtni pomočniki in vajenci.

Tudi pomočniki in vajenci so bili deloma člani zadruga, če so delali pri »poštenem« mojestru. Mojstri, ki niso bili člani zadruga, so težko dobili pomočnika, zaman so mu ponujali celó višjo plačo, kakor so jo dajali ostali zadrugniki. Vsak pomočnik se je dobro premislil, preden je stopil v delo pri takem mojestru, zakaj ta čas je bil zanj izgubljen. Kadar je namreč odšel od takega mojstra, mu ta ni mogel potrditi v »popotno knjižico« (Wanderbuch), da je delal pri njem. Njegov podpis je bil brez veljave; veljavno je bilo le potrdilo zadruga z združnim pečatom. Tak pomočnik se torej ni mogel poprej vrniti s potovanja, dokler ni zamujene dobe nadomestil pri kakem mojestru zadrugniku. Zraven tega se ga je še prijelo ime »nepoštenjak«. To ime se ga je držalo in ni smel zahajati med pomočnike ter se udeleževati njihovih shodov, dokler se ni odkupil s pijačo.

Zanimivo je, kako je iskal delo pomočnik, ki je prišel v mesto. Najprej se je moral zglasiti pri združnem očetu, ki je takoj poslal po najmlajšega mojstra. Ta je moral voditi tujega pomočnika okrog vseh mojstrov in iskati zanj dela, in sicer najprej k najstarejšemu. Če ga ta ni mogel vzeti, pa k tistemu, ki je bil že najdalj brez pomočnika in je že poprej povpraševal po njem. Če ga tudi ta ni vzel, sta šla še k drugim mojstrom, in sicer po njihovi starosti. Vdóve so zavzemale isto mesto kakor njihovi pokojni možje. Potem šele, ko sta bila obletela vse mojstre, je dobil najmlajši pravico do pomočnika. Pomočnika, ki se ni popolnoma izučil, je smel sicer vsak mojster vzeti v delo, toda ne nad 14 dni. Naloga najmlajšega mojstra gotovo ni bila prijetna, zato so izbrale nekatere zadruga namesto njega starega pomočnika, ki je prevzel to sitno nalogo. Če pa so bili vsi mojstri preskrbljeni s pomočniki, so morali dajati tujemu pomočniku vsi po vrsti nekoliko dni stanovanje in hrano, nato pa je moral oditi naprej na potovanje.

Še leta 1791., ko so začele oblasti nekoliko bolj svobodno misliti o zadrugah, je mogel pomočnik spremeniti mojstra, če je bil pri njem najmanj 14 dni, le tedaj, če je to dovolila zadruga. Vendar tudi v takem primeru ni mogel vstopiti pri mojestru, ki je imel že tri pomočnike, četudi so hodili pomočniki najrajši

k takim mojstrom, ki so imeli po več pomočnikov. Proti takim zahtevam so se mojstri zelo upirali, češ da ne bi imel en mojster vseh pomočnikov, ostali pa nobenega. Nekoliko prostosti so imeli mojstri le v takih primerih, če ni prišel skozi mesto že dalj časa noben pomočnik; tedaj je smel mojster pisati v tuje mesto ponj, toda pismo je morala podpisati zadruga.

Tuji pomočnik je smel odpovedati delo pri mojstru brez kakih pogojev in vzrokov, preden so minili trije meseci. Če pa je delal že več kakor četrti leta in hotel potem službo spremeniti ali pa oditi iz mesta, je moral poprej preskrbeti naslednika. Če so mu dokazali, da je odšel le zato, da bi spravil mojstra v zadrego prav ta čas, ko je imel največ dela in naročil, je bil kaznovan z odtegnitvijo zaslužka dveh tednov. Poleg tega ga noben mojster ni smel več vzeti v delo.

Čez deveto uro zvečer ni smel izostajati noben pomočnik. Če je prišel po tej uri domov in trkal na hišna vrata, mu mojster ni bil dolžan odpreti. Pomočniki so se pač žurili, da so bili o pravem času doma, zakaj v prejšnjih stoletjih gostilne niso bile odprte tako pozno kakor dandanes. Sicer pa so mojstri neradi videli, če so pomočniki zahajali v gostilne. Zadrugna pravila so priporočala, da naj pomočniki o prostem času ne popivajo in igrajo. Mojstrom je bilo prepovedano, pomočnikom znižati ali povišati zaslužek. Strogo kaznivo je bilo, pomočnika ogovarjati ali vabiti k sebi v delo s tem, da bi pustil službo pri svojem mojstru. Za to je bila določena globa dveh funtov voska.

Shajališča pomočnikov so bile tako imenovane »**rokodelske ostaje**«, ki so bile v zadrugnih domovih. Semkaj so prihajali tuji pomočniki. Tukaj so tudi prenočevali in dobivali hrano, če niso bili pri mojstrih njihove obrti. Ob nedeljah so imeli tukaj tudi svoje sestanke, katere pa je moral nadzorovati najmanj en mojster. Na takih nedeljskih shodih so tudi obravnavali prepire med pomočniki, če je kdo koga med tednom žalil. Istotako tudi preprirov mojstrov med seboj ni poravnavalo sodišče, temveč obrtna zadruga sama.

Stara doba je še gledala »**potujoče pomočnike ali vandrovce**« (Wandergesellen). Z njimi je izginilo z naših cest mnogo romantike. Kamor koli je potujoči pomočnik prišel, povsod je nalletel na prijatelje, s katerimi so ga vezala stara sveta pravila. Gorje tistemu, kdor bi jih prekršil! Na potovanju je moral paziti, kaj govori. Zabavljati je bilo strogo prepovedano. Če je kdo slabo govoril o zadrugi, pri kateri je kdaj delal, so se morale celo oblasti zavzeti zanj in kaznovati pomočnika z ječo ali s težkim delom. Obrtne zadruge so bile med seboj v tesni zvezi; kazni ni ušel nihče, kdor ni imel čiste vesti.

V teku stoletij se je ugnezdilo v navade pomočnikov toliko **razvad**, da je vlada leta 1781. ukazala, naj se odpravijo. Prepovedala je shajališča in zbirališča v tolpe ter zagrozila z ječo. Prenehati je moralo vsako dopisovanje med poedinimi obrtni,

pomočniki in mojstri. Bila je navada, da so dajali mojstri darila učencem, ki so končali učno dobo in postali pomočniki. V začetku so mojstri prirejali obede, toda pozneje so zahtevati ti novi pomočniki velika darila in obsojali mojstre v visoke kazni, če niso hoteli tega storiti. Darilo se je določalo po »poštenosti« obrti. Pomočniki so se tako razvadili, da so morale oblasti leta 1781. določiti, da nimajo pravice terjati več nego 4 do 5 grošev. Za novopečenega pomočnika so bile tudi razne smešne in neprimerne nagrade, da so ga na primer skobljali, drsali, krščevali itd. Tudi je moral pridigati, oblekli so ga v kako smešno in neobičajno oblačilo, vodili ga in pošiljali po ulicah ter počenjali z njim še razne druge neumnosti. Če sta se srečala dva pomočnika ter je ta ali oni napačno pozdravil, se je moral vrniti, pogosto zelo daleč, in nato znova pozdraviti. Ob ponedeljkih pomočniki skoraj večinoma niso delali, nosili so meče ter snovali popolnoma redne sodbe mojstrov. Ta navada ponedeljskega praznovanja (»Blaumontag«) je ostala prav do najnovejšega časa.

Pomočniki so morali priseči, da ne bodo izdali nobene skrivnosti svoje obrti. To je bilo pozneje prepovedano. Tudi razlika med zakonskimi in nezakonskimi je prenehala. Nekatero obrti so veljale kot »nepošten«, zlasti konjederska in padarska obrt. Kot nepošten je veljal tudi tisti, kdor je pil s konjedercem, četudi ga ni poznal. Za nepoštenega so imeli tudi onega, ki se je dotaknil mrhovine, ubil psa, šel za pogrebom konjederca, njegove žene ali otrok. Če je hotel spet postati »pošten«, se je moral odkupiti. Kot nepošteno so imeli vse tiste padarje, ki so zdravili one, katerim je tortura (mučenje) poškodovala njihove ude. »Nepošten« je bil tudi pomočnik, ki je rešil samomorilca s tem, da mu je prerezal vrv, na kateri je visel, mu pomagal iz vode itd. »Nepošteni« so bili strojarji, ki so strojili pasje ali mačje kože. Pomočnik, ki je delal pri takem mojstru, je težko dobil drugod delo.

Nekatero zadruga so vzbujale pri pomočnikih posebno spoštovanje, druge pa so bile na tako slabem glasu, da se ni hotel, pa tudi ni smel vanje vpisati noben »pošten« pomočnik. V teku let so postali pomočniki tako predrzni, da so zahtevali od mojstrov, pa celo od oblasti, naj jim vpiše v njihovo pomočniško knjižico posebne pripise, tako na primer, da so vodili njihove starše, gredoč k poroki v slovesnem sprevedu do cerkve itd. Imeli so redna sodišča in sodili svoje tovariše pomočnike in mojstre. Pred zaroto pomočnikov ni bil varen noben mojster: klicali so predse mojstre in jim določali razne pogoje. Ponekod ni smel delati noben pomočnik pri mojstrih, ki so dajali snažiti nože in vilice, ne s kamnom, temveč s »škajo« (Hammerschlag). Marsikatera zadruga ni hotela sprejeti pomočnika, čigar oče je zakrivil kak zločin. Mojstra, ki je imel zločin na vesti, so morali nemudoma popustiti vsi pomočniki, četudi se je pozneje izkazalo, da je nedolžen. Upori pomočnikov so bili včasih tolikšni, da jim niti oblasti niso bile kos.

Od pomočnikov preidimo k **obrtnim vajencem**. Pri nekaterih obrtnih, na primer pri kovačih, so morali starši dokazati, da je njihov sin zakonski. Padarji so zahtevali od vajenca, da je znal brati in pisati in da je vsaj nekoliko študiral, če so to dopuščale razmere. Šele od leta 1770. naprej so se morali padarji in rano-celniki šolati in niso smeli sami pripravljati zdravil, če je bila v tistem kraju lekarna. Do leta 1548. se vajenci niso smeli učiti obrti, kakršnih koli bi sami hoteli. Nekateri obrtni mojstri niso jemali v pouk sinov sodnih slug, biričev, godcev, poljskih, gozd-nih in nočnih čuvajev, grobokopov, čolnarjev, beračev itd. Šele vladni ukaz iz leta 1548. je to postopanje prepovedal, vendar pa so sinove konjedercev odklanjali še nadalje. Komaj konjederski otroci tretjega kolena so se mogli prijaviti za vsako obrt, vendar tudi ti samo takrat, če so se njihovi očetje preživljali najmanj 50 let s kakim »poštenim« rokodelstvom, za kar pa konjederstvo niso smatrali.

Mojstri niso smeli sprejemati toliko učencev, kolikor bi hoteli; število vajencev je bilo omejeno. Padarski in lončarski mojstri so smeli imeti le po enega vajenca, največ še po enega za poskušnjo, a tudi tega je smel vzeti le tedaj, če bi se imel prvi kmalu izučiti. Pri sprejemu in izstopu konec tretjega leta je moral vajenec vsakokrat plačati po 5 goldinarjev v zadržno skrinjo. Vsak vajenec je moral imeti enega ali dva poroka kot jamstvo, da bo določeni čas ostal pri enem in istem mojstru. Če je vajenec od mojstra pobegnil, so morali poroki plačati n. pr. pri barvarski zadrugi 12 tolarjev globe: eno tretjino je dobila zadržna skrinja, dve tretjini pa župan. Le pri padarjih in rano-celnikih so smeli vajenci, ki so pobegnili od mojstra zaradi slabega ravnanja, iti h kakemu drugemu mojstru. Če pa so pobegnili samovoljno iz hudobije, so morali doslužiti ves čas, ki so ga bili zamudili, preden so postali pomočniki. V tem primeru je moral plačati novi pomočnik južino, ki je veljala pri tej obrti več, pri oni manj, barvarji so na primer določili, da naj velja tak obed 4 do 5 goldinarjev.

(Dalje prihodnjič.)

A. D., Ljubljana:

Ko je delo končano

(Večerni pomenek pri mizarskem mojstru. —

Pogovor nadaljuje članek: »Strojni obrat« v julijski številki.)

»Zakaj ste danes tako zamišljeni, mojster?« Tako je pozdravila trojica mlajših mizarskih mojstrov starejšega stanovskega tovariša.

»Ali ste že čitali?« odgovori vprašani tovariš in ponudi prišlecem izvod »Obrtniškega glasnika«.

»Vidite, tale članek je povod moje zamišljenosti; spomnil me je davno pretekle dobe in s tem tudi mnogih sprememb, ki

so nastale v zadnjih petdesetih letih v naši stroki. Da, takrat so cenili obliko in slog; le pogledjte renesanco, barok, rokoko ali kateri koli slog prejšnje dobe, povsod vidite bogato razčlenjenost in lepo harmonijo oblik. Vse to je bilo v pretežni večini popolnoma ročno delo, na roko žagano, skobljano in profilirano, poleg tega je bilo dosti dela za rezbarja in strugarja ... In sedaj? Za vsako delo, najsibo v stavbni ali pohištvni stroki, ne glede na to, ali je to delo konstruktivnega ali dovrševalnega značaja, imamo že stroje. Ne pretiram, če rečem, da današnja mladina ne ve dobro, kaj je ročno delo. Kaj bi govoril! Nova doba ima nove zahteve; starina se mora umakniti mladini in sodobnosti.

In zagledal se je v daljavo, kakor da hoče prodreti z očmi v davno preteklo dobo ...

»Da, slišali smo, da je izšel v Obrtniškem glasniku članek o strojih in ravno to nas je napotilo k vam, da nam kot starejši in izkušen mož razložite to in ono; obenem želimo, da nam poveste iz svoje prakse, kakšne izpremembe so nastale po uvedbi strojev?«

»Ker je za danes delo že končano, bom skušal po možnosti ugoditi vaši prošnji. V podrobnosti se ne bom spuščal, ker se bojim, da bi se dolgočasili. Kakor vsaka novost, tako je imel tudi strojni obrat v mizarstvu svoje privrženec in nasprotnike. Enim ni bil po godu, ker so videli v njem očitvidno konkurenco in usmerjevalca delovnega postopka, drugim tudi ni bilo popolnoma ustrezno, ker so dosti več pričakovali oziroma zahtevali. Dejstvo pa je, da je uvedba strojnega obrata povečala produktivno možnost, izdatno olajšala ročno delo in skrajšala delovni čas. Nadalje je bil podan temelj gotovim panogam za izdelavo raznih okraskov na izdelkih. V velikih tovarnah je bila uvedena delitev dela; 10 in še več pomočnikov dela sedaj en in isti izdelek. Vsak ima že vnaprej določeno delo; delo je končano, ko zadnji člen te verige izvrši odkazano mu nalogo. Koristi strojnega obrata so budile stremljenje po ureditvi samostojnih strojnih obratov pri mojstrih in enako tudi pri pomočnikih željo po zaposlitvi v takih obratih. Kakor sami vidite, je stroj postal in ostane tudi nadalje zaželeni cilj vsakega malega obrtnika. Nekaterim podjetnikom je bil strojni obrat v korist, drugim v pogubo. Tako so se menjavale in se še menjajo dobre in slabe posledice strojnega obrata po prilikah, kakor ga pač uporabljamo.

Poleg drugih več ali manj pomembnih sprememb se je izkazalo, da je uvedba strojev ustvarila do tedaj še nepoznan razred — obrtne invalide. Odrezani ali zmečkani prsti, pohabljene roke in druge poškodbe so zgovoren dokaz, da strojno delo terja tudi krvni davek — zdrave ude. Ker pa je produktivna zmožnost pohabljenec znatno manjša, posvečajo v novejšem času največjo pozornost varnosti v obratu.

Nevarnosti strojnega obrata ne smemo nikdar podcenjevati; zato se moramo vedno ravnati po predpisih nadzorovalne oblasti.

ki ima nalogo, da štiti tako delodajalca kakor delojemalca pred slabimi posledicami strojnega obrata.«

»Na kaj se nanašajo ti splošni predpisi?« vprašajo vsi hkrati.

»V prvi vrsti na pravilno ureditev vsega obrata, na brezhibno montažo vseh posameznih delov transmisije in strojev ter na pravilno uporabo vseh pripomočkov. Tako n. pr. morajo biti glave zagozd in vijakov, s katerimi so pritrjene jermenice, sklopke, torni in vodilni obroči na gredi transmisije ali predležja, popolnoma kriti. Taka naprej stoječa glava lahko zagrabi slučajno dol padli jermen, ga navija okoli vrteče se gredi in ga potegne do stropa, če ni stroj dovolj močno pritrjen; pri tem se jermen odtrga, stroj trešči na tla; največkrat se razbije in lahko govorimo o sreči, če koga ne zmečka. Tako nezgodo pomnim; zgodila se je na Dunaju in le hladnokrvnosti pri stroju zaposlenega delavca je pripisati, da ni bilo žrtve.

Nadalje je važno, da so jermeni, vrvi in pasovi, ki prenašajo večjo silo, tako kriti, da mimoidoči ne more priti z njimi v stik. Ako tak jermen pade med pogonom raz jermenico, se mera v tem oddelku obrat ustavi in šele potem se sme jermen zopet naložiti. Za nalaganje lažjih jermenov med obratom se moramo posluževati posebnih vilic. Transmisijo moramo tudi čistiti in puše praznih jermenic mazati. To delo moramo izvršiti vedno izven obrata. Ako je motor za pogon strojev v drugih prostorih izven delavnice, se mora pričetek in prekinitev obrata naznaniti s posebnim in razločnim signalom. Po danem znamenju se mora brezpogojno opustiti vsako opravilo pri transmisiji. Pri današnjih modernih strojih je v tem oziru dosti boljše. Motor je navadno na osi stroja; s tem odpade transmisija, jermen in s tem tudi marsikatera nezgoda.

Drugi predpisi se nanašajo na zaposleno osebje. Strojni delavec mora imeti tesno prilagajočo se obleko. Jopič mora biti zapet v hlače, rokavi morajo tesno oprijemati zapestje. Predpasnik sploh ne sme v strojno delavnico! Za gotove obrate je tudi predpisana posebna vrsta blaga za obleko. Če zagrabi stroj tako blago, se mora z naglim sunkom roke takoj odtrgati.

Končno je zelo važno, da je pri stroju zaposleni sam svoj! Nedopustno je vsako klicanje ali ogovarjanje. S tem se oddvoji njegova pozornost od dela in to postane lahko usodno. Če že hočem govoriti z delavcem pri stroju, se postavim v primerno razdaljo tako, da me vidi in počakam, da dovrši začeto delo; šele nato ga smem ogovoriti. Prav tako važno je, kako se zadrži mojster ali pomočnik, kadar zapazi, da vajenec dela na stroju kar na svojo roko brez izrecnega dovoljenja. V tem primeru pogosto mojster ali pomočnik nad vajencem zavpije; le-ta se prestraši in dostikrat tudi ponesreči. Pravilno je, da se mojster ali pomočnik počasnih korakov in od sprednje strani približa k stroju, obstane na tri korake pred njim in z nasmeškom na licu motri delo vajenca. Ta primerna razdalja in nasmejani obraz pouči vajenca, da se mu ni treba trenutno bati, plačila in ta zavest

podvoji njegovo sigurnost pri delu. Šele ko odloži vajenec začetni kos, pristopi in mu razloži s primernim poukom o nevarnosti pri stroju in njegovo pravilno uporabo.«

»Iz vsega tega, kar ste nam do sedaj povedali, sklepamo, da je odgovornost lastnika strojnega obrata velika. Rad bi vedel, kdo me pouči oziroma opozori na morebitne nedostatke pri montaži, ker lahko kaj prezremo ali pozabimo?« vpraša zaskrbljeno eden izmed poslušalcev.

»Predno se novo opremljena strojna delavnica izroči svojemu namenu, mora dobiti odobrenje od nadzorovalne oblasti ali kot pravimo od komisije. Ta komisija pregleda vso napravo: če kaj manjka, nasvetuje izboljšanje, če pa najde vse v redu, podeli obratovalno dovoljenje. Glavni namen tega ogleda je, da se doseže čim večja sigurnost v obratu. Zato se pri takem ogledu posveča posebna pozornost varnostnim napravam pri strojih. O teh pa prihodnjič.«

Midofer Alojzij — umrl

22. septembra t. l. je umrl v Novem mestu svetnik Zbornice za TOI Alojzij Midofer. V življenju je marsikaj poskusil in pretrpel. Kot mlad krojaški pomočnik je odšel po svetu, da se izpopolni v svoji stroki. Takoj po izbruhu svetovne vojne je odšel na fronto: že meseca decembra 1914 je bil v Galiciji ujet. Ujetniška leta je preživel v Turkestanu (v Skobelevu in Taškentu), kjer je postal zaradi strokovne sposobnosti kmalu vodja večje krojaške delavnice, ki jo je vodil z velikim uspehom. Po vojni se je vrnil leta 1920, kot poročen mož.

Leta 1922. je otvoril v Novem mestu lastno krojaško delavnico. Začetek je bil težak, toda z žilavo vztrajnostjo je premagal vse težave. S prilhranki si je kupil hišo in povečal svoje podjetje v eno največjih na Dolenjskem.

Kot zaveden obrtnik je postal član Obrtnega društva v Novem mestu; zaradi njegove delavnosti in preudarnosti pa so ga kmalu izvolili za blagajnika. Bil je tudi več let odbornik in od leta 1932. do 1936. tudi predsednik Združenja krojačev in krojačic. Pri zadnjih volitvah leta 1936. je bil izvoljen kot zastopnik volilnega okrožja Novo mesto-Črnomelj v Zbornico TOI, kjer je v obrtnem odseku marljivo sodeloval; posebno kot predsednik podružnice Zavoda PO v Novem mestu je mnogo koristil svojim stanovskim tovarišem.

Ob odprtem grobu se je poslovil od pokojnika zastopnik Zbornice TOI, predsednik obrtnega odseka, g. I. Ogrin s sledečim nagovorom:

»Dragi Alojzij Midofer!

Zbrali smo se Tvoji tovariši, da se poslovimo od Tebe, ki odhajaš za vedno od nas. Zapuščaš nas in to v najlepši moški dobi. Mnogo si storil za napredek naše obrti: bil si na čelu

obrtništva v dolenski prestolnici, v Novem mestu. Na vseh poljih obrtništva si se udejstvoval. V svetovni vojni si se moral odzvati ter si odšel na bojne poljane, kjer si postal ujetnik na Ruskem, odkoder si pripeljal svojo zvesto tovarišico, ženo Anastazijo. Kot najboljšega med najboljšimi so Te obrtniki novomeškega in črnomeljskega okraja poslali v zastopstvo Zbornice, kjer si z vso vnemo deloval. Ni bilo seje, da ne bi prišel z mnogimi predlogi in intervencijami. Pa ne samo v sejah, tudi izven njih si vedno dopisoval in se zavzemal za potrebe tudi posameznih obrtnikov. Posebno pri srcu so ti bili revni in obubožani obrtniki in obrtnice, za katere si se zavzemal pri Zbornici in pri Zavodu za pospeševanje obrti. Zelo si se trudil, da naj se osnuje podružnica Zavoda za pospeševanje obrti v Novem mestu, kar ti je med mnogimi drugimi uspehi tudi uspelo.

Kot človek si bil usmiljenega srca; zato Ti bo milostna sodba. Tvoja obitelj žaluje za Teboj. Saj odhajaš kot najboljši družinski oče, ki si vneto skrbel za svojo družino. Tudi mi žalujemo, predragi tovariš, ker nas za vedno zapuščaš. Tvoje ime, Tvoje delo, Tvoj duh pa bo ostal vedno z nami. Naj Ti bo lahka zemlja, Tvoji duši pa pokoj pri Bogu!«

Želje hrvatskih obrtniških zadrugarjev ob sporazumu

«Obrtniški vjestnik» je objavil dne 23. septembra 1959 (XXXI, 56) v uvodniku »Obrtniško zadrugarstvo u Banovini Hrvatskoj« želje in zahteve zadrugarjev ob sporazumu. Ker veljajo glavne misli tega uvodnika tudi za slovensko obrtno združništvo, ga prinašamo v daljšem izvlečku.

«Od celokupnega obrtništva tvorijo 80% mali obrtniki, ki se čutijo v svoji borbi za vsakdanji kruh zapostavljeni, ker se jim v današnjem gospodarskem redu onemogoča delo in zaslužek. Zaradi teh razmer živi ogromno število hrvatskih obrtnikov v popolnem siromaštvu in bedi.

Ker ima mali obrtnik voljo za delo in dobro razumeva svoje dolžnosti do svojega naroda in domovine, ni šel med proletarce in revolucionarje, da s silo ruši današnji nepravilni gospodarski red, temveč se je poprijel ideje zadrugarstva, da si izvojuje svoje socialne pravice.

Mali siromašni obrtnik je pripravljen glede na sedanje zmešnjave in strašno vojno, da dá svoje življenje za obrambo svoje svobodne domovine, ali ta mali obrtnik zahteva i to, da uživa v svobodni domovini tudi svobodo dela in svojih pravic.

Da more obrtnik uspešno delati in pridobivati, mu je potrebna neka obratna (poslovna) glavnica. Da si jo ustvari, je organiziral mali obrtnik svoje kreditne zadruge, v katerih nabira na zdravih temeljih **samopomoči** zadrugne kapitale, ki mu v obliki ugodnega posojila nudijo potrebno poslovno glavnico.

V svojem združnem delu je šel mali obrtnik še dalje; začel je organizirati tudi svoje nabavljalne, produktivne in prodajne zadruge. Danes je

včlanjenih v »Zvezi obrtnih zadrug« 80 raznih obrtnih zadrug s 7.065 člani. Poslovni deleži zadrugarjev znašajo 786.849 din, skupna rezerva 1.571.110 din. V teku kratkega časa, odkar obstoje te obrtne zadruge, so dobili mali obrtniki nad 125 milijonov dinarjev malih, kratkoročnih posojil. Skupni promet vseh blagajnih obrtnih zadrug je znašal v letu 1958. 128.614.948 din. Popolnoma naravno je, da je to za potrebe obrtnišтва na področju banovine Hrvaške premalo; zato je neobhodno potrebno, da se sedaj v novi situaciji vsi vzajemno lotimo dela, da dvignemo obrtno zadrugarstvo.

Čeprav se je to zadrugarstvo gibanje prav za prav šele pričelo, so rezultati dela pri vseh zadrugah taki, da mora biti jasno vsakemu zavednemu obrtniku, posebno pa obrtniku zadrugarju, da je tako delo za malega obrtnika najkoristnejše in da se more mali obrtnik samo v združenem delu dvigniti in rešiti propada.

V svoji obrambni borbi proti velikemu kapitalu je hodil hrvaški obrtnik po tej pozitivni poti in zahteva v sedanjem usodnem času od banske oblasti ne samo zaščite, temveč tudi pravico in možnost, da se svobodno razvija in svobodno gradi zgradbo obrtnega zadrugarstva, ki je edini možni izhod iz brezupnega položaja, v katerega so ga privedle sedanje neurejene gospodarske razmere.

Zadrugarstvo je najbolj zdrav gospodarski red, ki vodi v blagostanje vse poštene, marljive in delovne ljudi vseh stanov. Zadrugarstvo je najboljša pot, ki bo peljala naš svet h konstruktivnemu delu za blagostanje naše zemlje.

Zaradi tega opozarjajo obrtniki bansko oblast na to začeto veliko in plemenito delo majnih pridobitnikov vseh stanov na Hrvaškem in v prvi vrsti majnih pridobitnikov obrtniškega stanu. Z ozirom na svoj napredek in obstanek prosijo svojega bana da nudi ob vsaki priliki vsemu hrvaškemu združništvu največjo pomoč in svobodo pri delu in razvoju, v prvi vrsti pa hrvaškemu obrtništvu združništvu. Zato prosijo:

1. da uvede v vse šole združništvo kot poseben predmet, da se mladina že v ljudskih šolah sezna z zadrugarstvom in se začne vzgajati v združnem delu;

2. da se nudi obrtništvu naraščaju kakor tudi mladini ostalih stanov vzgoja v duhu zadrugarstva;

3. da se pri banski oblasti v Zagrebu osnuje poleg drugih oddelkov tudi oddelak za zadrugarstvo;

4. da se stremi za tem, da se vse hrvaško zadrugarstvo koncentrira v eni Glavni revizijski zvezi hrvaških gospodarskih zadrug;

5. da se da pobuda za osnovanje Hrvaške zadrugne propagandne zveze, ki bo vodila zadrugno propagando in bo dvignila pri hrvaškem narodu zadrugarstvo do višine, kakršno so dosegli drugi napredni narodi;

6. da se osnuje Hrvaška zadrugna banka, ki bo mogla v zadostni meri kreditirati hrvaške zadrugne zveze in zadruge.

Vsi obrtniki in njihove stanovske organizacije v banovini Hrvaški so dolžne vztrajati na navedenih principih in s svojo slogo, načrtnim delom in neutrudnim prizadevanjem bodo pomagali sami sebi.

Pri vsaki novi situaciji se pojavijo prizadevanja, ki niso v skladu z idealnim podpiranjem malih pridobitnikov, katerih je v obrtniških vrstah nad 80 odstotkov; pa prav v tem je glavna težnja naših ciljev, ki mora priti do izraza v polnem obsegu.

Nihče ne more podcenjevati dosejanega dela za pospeševanje obrtniškega zadrugarstva na področju Zveze hrvaških obrtnikov, ker je to delo pokazalo vidne uspehe. Ti bi bili pa lahko daleč večji, če bi se zadrugarstvo moglo tako razvijati, kakor je obrtni stan zahteval in želel.

Vsi obrtniki v banovini Hrvaški so trdno prepričani, da bo njihovo združništvo sedaj mnogo hitreje uspevalo; pripravljeni so lojalno in iskreno storiti vse, kar je za to potrebno.

Marsikaj od teh zahtev hrvaških obrtnikov bi bilo primerno tudi za slovenske obrtnike, vendar pa so pri nas v Sloveniji razmere precej drugačne; nekatere želje so že popolnoma ali saj delno izpolnjene. Naše združništvo je bolj razvito; kot kreditne zadruge pridejo pri nas v prvi vrsti v poštev naše rajfajzovke; te dobro delujejo in nudijo kredite podeželskim obrtnikom, ki so pomešani med kmečkim prebivalstvom. Bratom Hrvatom pa želimo obilo uspeha!

Spominski Zbornik Slovenije

Ena izmed najodličnejših knjig, kar jih je v zadnjem času pri nas izšlo, je »Spominski Zbornik Slovenije«. Njegova vsebina je izbrana in mnogovrstna; zaradi pomanjkanja prostora je v našem listu ne moremo obravnavati. Pač pa se bomo bežno dotaknili samo par stvari, ki se tičejo našega obrtništva.

V sestavu »Dvajset let razvoja našega obrtništva« je Janko Traven ugotovil žalostno dejstvo, da kažejo nekatere stroke v zadnjih letih znaten upadek. Glede števila članstva in pripadnikov Združenja čevljarjev v Ljubljani od leta 1922. do 1937. navaja po podatkih Združenja sledeče številk:

Leto	Mojstri	Pomočniki	Vajenci
1922	271	252	251
1929	292	175	117
1931	519	189	60
1937	278	160	60

V Sloveniji pa je bilo zaposlenih leta 1930. 1547 čevljarjskih pomočnikov in 1005 vajencev; leta 1934. pa je bilo zaposlenih 463 čevljarjskih pomočnikov in 416 vajencev.

Te številke potrjujejo v polni meri izvajanje našega članka v julijski številki »Čevljarstvo pred leti in danes«. Vendar pa pisec dostavlja, da »bo domači rokodelc mogel še vedno najti kupea in ga navezati nase, ako se bo poleg prvovrstne kakovosti svojega izdelka znal posluževati tudi metode individualne reklame. Da je pri tem odločilne važnosti tudi smotrna organizacija in združitev producentov na zadržni podlagi, dokazuje večje število čevljarjskih produktivnih zadrug, ki so se znale uveljaviti in so si našle odjemalcev tudi izven Slovenije, pri čemer so spretno znale izkoristiti potrebo specialnih čevljarjskih izdelkov.«

Na sličan način obravnava pisec prav na kratko še druge stroke (n. pr. krojaško) in govori o predlogih in sredstvih, da se odpravijo ali vsaj zboljšajo te nevdružne razmere. Ogromno škodo povzročajo legalnim obrtnikom šušmarji (letno okroglo 40 milijonov dinarjev); novi obrtni zakon iz leta 1932. ne vsebuje zadostnih ukrepov, da bi preprečil nezakonito obratovanje, upamo pa, da bo novelizacija obrtnega zakona, ki se pripravlja, onemogočila ali vsaj zaježila neloyalno konkurenco. Tudi zapora za izdajo pooblastil in dovolil, kakor tudi za otvoritve novih pomožnih lokalov in podružnic bi ne prinesla rešitve, ker bi izločeni obrtniki dejansko nelegalno obratovali in s tem pomnoževali vrste šušmarjev.

O prenasičenosti s številom obrtništva v razmerju s številom prebivalstva prav za prav ne moremo govoriti, ker ne odločuje samo število kupcev, temveč tudi njihova plačilna zmožnost. Ob večji plačilni zmožnosti našega prebivalstva bi bila nedvomno dana možnost za nadaljnji razvoj našega obrtništva.

Obrtništvo mora iskati pomoči pri državi in v lastni moči. Država naj ga zaščiti kakor kmete in mu olajša davčna bremena; omogoči naj mu cenejši kredit v dovoljni meri, prepreči naj šušmarstvo in izvede starostno zavarovanje obrtnikov (z znosnimi prispevki).

Obrtništvo pa mora biti tudi samo dovolj trdno in močno ter strokovno podkovano; strumo mora organizirati pospeševanje obrta, izpopolniti mora strokovne in gospodarske organizacije ter urediti medsebojne odnose v posameznih rokodelskih strokah.

Domače obrti so se ohranile zaradi prizadevanj in podpor oblasti kljub modernemu razvoju.

Čipkarstvo je doseglo največ uspehov; naše čipke so bile od leta 1925. do 1958. osemnajstkrat odlikovane in so zlasti v Parizu in Berlinu ponovno prejele največja odlikovanja. Glede na sedanje gospodarske razmere pa postaja prodaja čipk na zunanjem trgu čim dalje težja; ceno kvarijo povrh še cenene, toda zelo slabe čipke iz prekomorskih dežel.

Domače lesne obrti (obodi, rešeta, žlice, zobotrepci, kuhinjsko orodje, lesene igrače, obroči itd.) ne kažejo posebnega napredka, le izdelovanje igrač v Dobropolju si počasi osvaja domači jugoslovanski trg.

Lončarstvo, ki mu izpodkopava tla železna tovarniška posoda, modernizira svoje naprave in je začelo izdelovati umetne keramične predmete.

Domačo ročno tkalsko obrt podpirajo zlasti z vpeljavo tehničnih metod izdelovanja. Ker se kmetje zaradi velike gospodarske stiske vračajo v naturalno gospodarstvo in sejejo več lanu in konoplje, je domače tkalstvo nekoliko oživilo.

V »Statističnem dodatku«² je na strani 550 predočil Drago Potočnik grafično gibanje obrti v letih 1922 do 1958, na straneh 552 in 553 pa gibanje v glavnih obrtnih panogah (čevljarji, kolarji, kovači, krojači, krojačice, šivilje, mesarji, mizarji, mlinci, peki, žage) v letih 1923 do 1958 po podatkih Zbornice za TOI. Mrtve številke kažejo živo življenje in trnjevo pot, ki jo je prehodil slovenski obrtnik v novi državi. Število obrtništva je narastlo od 17.127 v letu 1922, na 25.774 v letu 1951. (najvišje število); v letih krize je padlo (v letu 1956. na 21.500); sedaj pa zopet polagoma narašča (konec leta 1958. na 22.188).

Posebno zanimiv se nam zdi »Oris nekaterih važnejših kulturnih in gospodarskih ustanov in podjetij«³ na straneh 561—695. Tam namreč pogrešamo odličnih stavbarskih podjetij, dasi sta velemojster arh. J. Plečnik in prof. Iv. Vurnik zasnovala vrsto najlepših zgradb v Ljubljani (n. pr. Vzajemno zavarovalnico, Zadržno banko, Vseučiliško knjižnico itd.). Pogrešamo tudi več drugih obrtniških podjetij, katerih prvovrstne izdelke opazujemo že več let na ljubljanskem velesajmu in drugod. Ali jim je morda Zbornik, ki predstavlja Slovenijo v današnjem stanju in njen dvajsetletni razvoj v svobodni državi, premalo važen mejnik našega vsestranskega razvoja in napredka? Ali se jim ne zdi vredno, da se pokažejo in afirmirajo v zboru neslovenskih podjetnikov, ki nikakor niso bili moralno obvezani podpreti edicijo, ki naj reprezentira naše dvajsetletno delo na vseh poljih našega izživljanja? Pogrešamo podjetja, ki jim je prav naš splošni kulturni in gospodarski razvoj nudil možnost bogatega delovanja in napredka. Skoraj se nam zdi nemogoče, da bi taka podjetja prezrla pomembnost našega Zbornika, v katerem bodo dolga leta črpali znanstveniki, kulturni in gospodarski delavci podatke in pouk.

To so samo nekatere misli; prepričani smo, da se je to zgodilo le pomotoma.

Splošno pa mislimo, naj Zbornik prebira vsak, kdor le more. Zbornik bo obogatil in razširil njegovo obzornje ter utrdil njegovo samozavest, da bo laže kljuboval vsem težkotam in nadlogam, ki nas tarejo današnje dni.

Strokovni časopisi

Uspešno gospodarsko delovanje je nemogoče brez strokovnega znanja. Predpogoj strokovnega znanja je pa v naši kulturni dobi dobro razvit strokovni tisk. Ta se pa javlja v dveh oblikah, v strokovni knjigi in v strokovnem časopisu. Danes nameravamo govoriti le v strokovnem časopisu.

Ze davno so spoznali in povedali obrtniki, ki so hoteli napredovati in svoj obrat izpopolnjevati, da je strokovni časopis njihov najboljši svetovalec, prijatelj in pomočnik; ne mogli bi ga pogrešati in brez njega shajati. Časopis spada kot duhovno orodje brezpogojno k poklicu, ker ne potrebuje pomočnika samo roka, ampak tudi glava, da ji olajša delo.

Strokovni časopis nudi stvarno različne koristi, ki jih posamezno ne moremo navesti in oceniti, ker gre za duhovne vplive, ki so zelo različni in mnogovrstni. Vsaka številka strokovnega časopisa prinaša misli, opozorila in praktične nasvete, na katere obrtnik pri branju niti ne pazi, dasi močno vplivajo na njegovo mišljenje in delovanje.

Strokovno časopisje -poroča v prvi vrsti o strokovnih in stanovskih stvareh; na ta način poučuje bralce o tekočih zadevah in pridobitvah, da morejo svoje strokovno in poklicno znanje z vsako številko spopolnjevati in svoje izdelke izboljševati; nudi jim pojasnila na področju surovin, blagovnanstva, tehnologije itd.; svoje naročnike poučuje tudi o gospodarskih dogodkih in jim tako daje priliko, da se udeležujejo skupnega obrtniškega prizadevanja. Strokovni list poroča dalje v vsaki številki o novih uredbah, kar je prav v sedanjih časih važno, ker se predpisi večkrat menjajo. Nihče pa se ne more izgovarjati, da novih pridobitev in predpisov na strokovnem področju ne pozna.

Strokovni časopis poroča tudi o vseh tehničnih novostih, ki se porajajo na delovnem področju samostojnega obrtnika. Posebno v današnjem težkem času mora obrtnik kar najbolj gospodarsko delati; posluževati se mora vseh strojev in naprav, ki mu jih nudi moderna tehnika. K temu ga sila že dejstvo, da mora ostati konkurenčen nasproti svojim poklicnim tovarišem.

Iz vseh teh vzrokov je potrebno, da vsak obrtnik naroča in prebira strokovno časopisje. Seveda slovensko obrtniško strokovno časopisje še ne more izpolnjevati v vsakem oziru vseh navedenih nalog. Manjka mu sodelavcev in denarja. Obrtnik sicer res nima časa, da bi prebiral časopise in pisal razprave. Toda za izobraževanje mora iskati in najti čas, če noče nazadovati in propadati. Na strokovnih tečajih, na razstavah in poučnih potovanjih se obrtnik gotovo laže in bolje seznanja z najnovejšimi tehničnimi pridobitvami; ali tečaj traja samo kratek čas, razstava le nekaj dni in poučno potovanje zavisi od mnogih okoliščin in je omejeno na popolnoma določene kraje. V vsakem času in v vsakem kraju pa izobražuje obrtnika z bogatim uspehom strokovni časopis. Ta prinaša članke in novice, ki zanimajo vsakega; vsak bralec najde v listu, kar more s pridom uporabiti.

Strokovnemu listu morajo nuditi potrebno gradivo deloma obrtniki sami. Sami mu morajo povedati svoje potrebe in želje. Uredništvo bo take dopise in članke z veseljem priobčevalo; če bo treba, jih bo prejel oblikovno popravit ali pa preskrbelo, da bodo strokovnjaki napisali članke, kakršni bodo ustrezali željam dopisnikov.

To pot nismo govorili o obrtniških strokovnih knjigah; te so obrtniku prav tako potrebne, samo škoda, da jih imamo premalo v slovenskem jeziku. O teh bomo pisali v eni izmed prihodnjih številok.

P r i p o m b a.

Zavod PO je vedno mislil na obrtniški strokovni tisk in ga podpiral. Zasedoval je njegov razvoj in naročal strokovne knjige in časopise (srbohrvaški, nemški in francoski so navedeni v letošnji aprilski številki našega lista). Vse te strokovne knjige in časopise dobe obrtniki (pa tudi drugi interesi) v knjižnici in čitalnici Zavoda za pospeševanje obrti pri Zbornici za TOI vsak delavnik dopoldne, po dogovoru pa tudi v večernih urah ter ob nedeljah in praznikih dopoldne.

Strokovni tečaji

Zimski strokovni tečaji Zavoda za pospeševanje obrta.

Zavod za pospeševanje obrta Zbornice TOI v Ljubljani namerava tudi v letošnjem letu preko jeseni, zime in spomladi prirediti strokovne tečaje za izpopolnitev mojstrov kakor tudi pomočnikov v različnih rokodelskih strokah. Ti tečaji bodo važni tudi za pripravo pomočnikov na mojstrski izpit. V teh tečajih se bode poučevalo **strokovno risanje, obrtno knjigovodstvo in trgovsko poslovanje v obrtu, obrtna kalkulacija, računanje, korespondenca, slogoznanstvo, tehnologija, gradivoznanstvo in blagoznanstvo**. Prireditve poedinih tečajev bo odvisna od tega, če se javi zadostno število kandidatov-interesentov. Tečaji se bodo vršili v prostorih Tehniške srednje šole in to po večini v popoldanskem in v večernem času med tednom, pa tudi ob nedeljah dopoldne.

Vabimo obrtnike kakor tudi pomočnike, da se **čimprej** prijavijo s posebnim dopisom, v katerem naj navedejo **točno svoj naslov**, obenem pa tudi označijo, **za katere teh tečajev se zanimajo** in ali žele posečati pouk v popoldanskem času ali zvečer, odnosno ob nedeljah in praznikih. Vse prijavitelje se bo pravočasno obvestilo o programu tečaja in drugih podrobnostih.

Strokovni tečaji Zavoda PO Zbornice TOI v Celju, Mariboru in Novem mestu.

Zavod za pospeševanje obrta Zbornice TOI v Ljubljani namerava prirediti v teku jeseni, zime in pomladi več strokovnih tečajev za mojstre in pomočnike pri svojih poslovalnicah v Celju, Mariboru in Novem mestu. V poštevek bodo prišli tečaji za obrtno knjigovodstvo in kalkulacijo, za strokovno risanje, blagoznanstvo, tehnologijo in slogoznanstvo ter splošni tečaji za pripravo na mojstrski izpit.

Ker bo prireditve tečajev odvisna od tega, koliko bo prijaviteljev in za katere vrste tečajev se bodo zanimali, vabimo, da se oni obrtniki in pomočniki, ki bi želeli obiskovati katerega navedenih tečajev, prijavijo s posebnim dopisom ter navedbo **točnega naslova** kakor tudi označbo, **kateri tečaj** bi hoteli obiskovati, **najkasneje do 30. oktobra t.l.** Prijavo naj pošljejo zainteresenti novomeškega okoliša poslovalnici Zavoda PO Zbornice za TOI v Novem mestu, zainteresenti celjskega okoliša poslovalnici Zavoda PO Zbornice za TOI v Celju, zainteresenti mariborskega okoliša pa poslovalnici Zavoda PO Zbornice TOI v Mariboru. Prijavitelji bodo prejeli podrobnejša pojasnila pisмено.

Splošni tečaj za pripravo na mojstrski izpit.

Zavod za pospeševanje obrta pri Zbornici za TOI v Ljubljani namerava prirediti za pomočnike in pomočnice, ki nameravajo polagati mojstrski izpit, splošen tečaj, v katerem se bo predavalo o obrtnih predpisih, socialni zakonodaji, davkih ter glavnih pojmih o knjigovodstvu in kalkulaciji. Tečaj se

bo vršil v Ljubljani ob popoldanskih urah, da bo mogoč poset tudi interesentom iz bližnjega okoliša Ljubljane. Prijave je treba poslati **najkasneje do 30. oktobra t.l. s točno navedbo naslova ter označbo »Splošni tečaj za pripravo na mojstrski izpit«** na Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani.

Tečaj za notranjo arhitekturo v Ljubljani.

Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani priredi za mizarske mojstre in pomočnike, ki že obvladajo strokovno risanje, poseben tečaj za notranjo arhitekturo. Ta tečaj se bo vršil od novembra 1939 do maja 1940 ob nedeljah dopoldne v prostorih Tehniške srednje šole v Ljubljani. Udeleženci tečaja bodo imeli priliko obiskovati tudi posebne tečaje za obrtno knjigovodstvo in kalkulacijo, blagoznanstvo, gradivoznanstvo in tehnologijo, ki se bodo vršili v popoldanskih ali večernih urah med tednom.

Vabimo, da se interesenti **čimprej** prijavijo pismeno z navedbo **točnega naslova ter označbo »Tečaj za notranjo arhitekturo«** na Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani. Podrobnejša pojasnila dobe prijavitelci pismeno.

Strokovni tečaji za električno varjenje.

Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani bo v novembru začel s prirejanjem tečajev za električno varjenje, ki se bodo vršili v posebej opremljeni delavnici in prostorih Tehniške srednje šole v Ljubljani. Pouk in praktične vežbe se bodo vršile tako v rednih dnevnih tečajih, ki bodo trajali povprečno po 10 do 12 dni, po 8 ur dnevno, ali pa v popoldanskih ali večernih urah za one, ki so zadržani, da bi posejali celodnevni pouk.

Vabimo mojstre in pomočnike kovinarskih strok, da se prijavijo v tečaj **pismeno s točno navedbo svojega naslova in označbo »Tečaj za električno varjenje«**; pri čemer naj omenijo, ali bi želeli obiskovati redni tečaj, ali popoldanski ali večerni. Prijave je poslati **čimprej** na Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani. Podrobnejša pojasnila dobe prijavitelci pismeno.

Tečaj za mizarsko risanje za začetnike v Ljubljani.

Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani priredi za mizarske mojstre in pomočnike, ki še ne obvladajo zadostno strokovnega risanja, poseben tečaj za strokovno risanje, ki se bo vršil ob nedeljah dopoldne od novembra 1939 do maja 1940 v prostorih Tehniške srednje šole. Poleg strokovnega risanja bodo udeleženci tega tečaja mogli posecati tudi posebne tečaje o obrtnem knjigovodstvu in kalkulaciji, slogoznanstvu in tehnologiji, ki se bodo vršili v popoldanskih ali večernih urah med tednom istotako v prostorih Tehniške srednje šole.

Vabimo interesente, da se **čimprej** prijavijo pismeno s **točno navedbo naslova ter označbo »Mizarski risarski tečaj«** na Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani.

Razno

Ustanove sklada viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja za podpiranje osiromašenih in onemoglih bivših pripadnikov ZTOI.

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani razpisuje za l. 1959. za uboge onemogle bivše svoje pripadnike in njihove vdove ustanove po 50, 100 in 200 dinarjev. Prosilci naj vložijo pri Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani do 15. novembra 1959 prošnje, podprte z dokazili in opremljene s potrdilom občinskega urada in pristojnega združenja, da je prosilec svoječasno izvrševal samostojno obrt ali trgovino, a je sedaj zaradi onemoglosti ali obubožanja ne more več izvrševati, odnosno da je prosilka onemogla ali obubožana vdova bivšega zborničnega pripadnika. Prošnje mora vložiti vsak prosilec zase. Prošenj, sestavljenih po skupinah ter prošenj prosilcev, ki nikdar niso izvrševali samostojno kakega obrta ali trgovine, Zbornica ne more upoštevati.

Vežane in panel
plošče furnir

,SLAVONIJA'

Weiner i Weiss, Ljubljana

Gospodarska c. 13

Telefon št. 27-56

*

Kupim

Bleiweisove „Novice“ (l. 1843, 1844, 1849, 1856, 1857, 1862), Kunčev „Obrtnik“ (l. 1883-1884, 1888-1889), Jugoslovanski Obrtnik (l. 1919-1929), Slovenski Obrtnik (l. 1906) in druge starejše obrtniške časopise in knjige.
P o n u d b e u p r a v i .

Zanatska banka Kraljevine Jugoslavije a. d.

Podružnica Ljubljana, Gajeva ulica 6 / Telefon št. 20-30

Centrala Beograd / Gl. podr. Zagreb / Podružnica Sarajevo

Delniška glavica din 75.000.000. Udeležba države din 30.000.000. Rezervni fond nad din 5.000.000
PODELJUJE obrtnikom in obrtnim podjetjem menična in hipotekarna posojila, kredite na tekoče račune in posojila na zastavo državnih vrednostnih papirjev — **SPREJEMA** od vsakogar vloge na hranilne knjižice in tekoče račune po najugodnejšem obrestovanju — **UPRAVLJA** imovino in fonde obrtniških ustanov in organizacij — **IZVRŠUJE** najkulantnejše vse ostale bančne posle

Obrtniki! V Vašem lastnem interesu je, da vse svoje denarne posle izvršujete potom svojega denarnega zavoda